

aveiten

Arbetets Vänner Huvudföreningen rf 6 | 2018

www.arbetetsvanner.fi

aveiten

är Arbetets Vänner,
Huvudföreningen rf:s
informationsblad för
föreningens medlemmar.
Tidningen utkommer
med 6 nummer per år.

71:a årgången

Utgivare:

Arbetets Vänner,
Huvudföreningen rf.
Annegatan 26, 00100 Helsingfors
www.arbetetsvanner.fi
e-post: info@arbetetsvanner.fi

T.f. redaktör för hösten:

Anna Kujala
mobiltel: 040 520 5436
e-post: anna@tipos.fi

Material till Aveiten

kan skickas per e-post:
aveiten@arbetetsvanner.fi

Ändringar gällande adress- eller personuppgifter tillställs föreningens kansli:

Annegatan 26, 00100 Helsingfors
e-post: info@arbetetsvanner.fi
tfn 040 7664 101

Ombrytning och lay-out:

Tipos Ab

Tryckeri:

Forsberg, Jakobstad
ISSN 0356-0384

Materialdag:

nr 1/2019 har deadline 28.1.2019

Pärmbild:

AV i Tölö lägger ner verksamheten
vid årsskiftet. På bilden föreningens
bordsstandar. Foto: Anna Kujala

JULINFO

BIBBAN är stängd från 17.12.2018
och öppnar igen måndagen 14.1.2019.

SENIORDANSEN börjar vårterminen
tisdagen 8.1.2019 kl 16.30.

KANSLIET meddelar om julstängt direkt
till kretsarna.

*Alla AV-iter önskas
en riktigt god jul
och ett gott nytt år 2019!*

Designed by Starline / Freepik

Föreningens funktionärer och förtroendevalda

Ordförande Sebastian Gripenberg
Tölögatan 14 B 15
00100 Helsingfors
tfn. 040 186 8009

Viceordförande
Peter Oljemark

Verksamhetsledare
Niki Hamro
tfn. 044 766 4101
info@arbetetsvanner.fi

Disponent Dick Lundell
tfn. 050 539 0963

Vaktmästare Oskar Thesslund
tfn. 044 766 4102

**Arbetets Vänner
Huvudföreningens Kulturfond:**
Ordförande Rune Öhman
Viceordf. Maj-Britt Jensen
Sekreterare Yrsa Ranki

AV Huvudföreningens bibliotek:
öppet måndagar kl. 16.30–18.30
och torsdagar kl. 15–17.30

Bibliotekarie Åsa Laukonlinna
tfn 040 867 2675

**Arbetets Vänner Huvudföreningen rf,
bankförbindelse**
IBAN: FI7540551110000662

Föreningens medlemsavgift
år 2018 är 20 €.

Stiftelsen för AV Seniorhus sr
www.gullvivan.fi

Ordförande
Ekonom och disponent
Direktris för hemmet

Carl-Johan Sanmark
Niclas Ståhlberg tfn. tj. 010 837 0836
Tuula Mervasto tfn. 050 5163 182
tuula.mervasto@scansolar.fi

Medlem
Medlem

Ben Idström
Annette Lindahl

“Vissa rättigheter måste vinnas om och om igen”

Med viktiga frågor är det så att arbetet tar aldrig slut, världen blir aldrig färdig och vissa rättigheter måste vinnas om och om igen.

När vi var riktigt små kanske vi föreställde oss att vi en dag är färdiga, men med tiden lär vi oss att det inte är så. Det finns alltid mera att lära sig, mera att göra – både i det stora och i det lilla. E-posten flödar in dag och natt, inboxen är aldrig tom. Det finns alltid disk på diskbänken.

På samma sätt är det med samhället och med livsviktiga saker. Det arbetet tar aldrig slut och är aldrig färdigt. Saker kan alltid bli bättre och göras bättre.

Det viktiga är att vi är färdiga att göra det arbete som behövs. De viktiga sakerna i livet är inte 100-meterslopp, de är inte ens marathonslopp – utan en serie marathonslopp vars framsteg mäts i sekunder – i små små steg.

Det första Marathonloppet, som enligt legenden löptes av Filippides från Marathon till Aten slutade med orden nenike-kamen – vi har segrat, innan Filippides föll och dog.

Ett lopp, ett slag – hur många slag har inte utkämpats sedan dess? Kunde Filippides, om legenderna stämmer, medan han sprang ana att tankar om hur samhällen skall styras som har några av sina första uttryck i den stad han sprang till senare skulle bli ett ideal för människor i stora delar av världen?

Det idealet – demokrati – är fortfarande något vi måste kämpa för precis som atenarna i någon mening gjorde i slaget vid Marathon.

Demokrati är ingen självklarhet och demokrati är inte lätt.

Nästan 2500 år efter Filippides lopp skrev den svenska demokratiutredningen år 2000 i sin slutskrift:

Demokratins institutioner är sköra i den meningen att de tar lång tid att bygga upp men kan raseras betydligt snabbare, inte minst genom våld. Men en avdemokratisering kan också komma mer smygande, genom små men medvetna justeringar av viktiga detaljer i strukturerna. Utan att någon egentligen vill det, kan demokratins institutioner också förlora sin inre bärighet och sina normer. Det kan ske på grund av att den kritiska bildningen försummas eller genom att politiska företrädare medvetet eller aningslöst missbrukat medborgarnas förtroende.

Det här skrevs alltså för 18 år sedan och kan idag kännas nästan profetiskt. Demokrati är ytterst att gå på gång orka vinna demokratin på nytt. Alternativet – att inte orka och att längta efter en lätt och tydlig lösning – ser vi tecken på idag. De här tecknen strömmar genom nyhetsflödet med en bedövande verkan.

Det här är en sak att begrunda på Svenska Dagen, när vi firar vårt språk och de rättigheter som är sammanbundna med det. Vill vi hålla kvar dem och det större demokratiska system som de oupplösligen är en del av, måste vi löpa det marathonsloppens marathonslopp som demokratin idag behöver.

Sebastian Gripenberg
Ordförande

KALENDARIUM 2019

VÅREN

- 6.1** Barnfesten
- 13.1** Månadsmöte med Dr Bunduls frågesport
Samtliga kretsar håller **årsmöte** inom januari
- 10.2** Månadsmöte. Arkitekt **Tuula Pöyhiä** föreläser om föreningshusets historia
 - De Äldres Råd och Inventeringsnämnden sammanträder inom februari
- 1.3** Föreningens årsmöte
- 10.3** Årsfest och medlemsfest med anledning av föreningshusets 90 årsjubileum
- 7.4** Månadsmöte med program
- 19.5** Månadsmöte med program
- 11.5** Minigolfturneringen

HÖSTEN

- 8.9** Månadsmöte med program
- 7.10** Promenadorienteringen
- 13.10** Månadsmöte med program
 - Städtalko i föreningshuset, datum meddelas senare
- 6.11** Månadsmöte
- 6.11** Svenska Dagen-fest
- 23.11** Höstsammankomst
- 8.12** Månadsmöte och julfest

OBS! Kalendarier är preliminärt, datum kan vid behov ändra. Kontrollera närmare uppgifter under året. Föreningens styrelse sammanträder i regel en gång per månad, men vid behov oftare. Aktuella tidpunkter kan kontrolleras hos verksamhetsledaren. Arbets- & ekonomiskommittén sammanträder i regel en eller två veckor före ett styrelsemöte.

Svenska dagen firades på traditionell

Den sjätte november 2018 var det 110 år sedan Svenska Dagen firades för första gången i Finland. Måhända vi har haft alltför många jubiléer under de två senaste åren för att uppmärksamma också detta märkesår. Dock höll man på traditionerna, då aveiterna samlades för att fira sin egen Svenska dag.

Föreningens ordförande Sebastian Gripenberg hälsar välkommen.

Festen inleddes av ordförande **Sebastian Gripenberg**, som talade kort och kraftigt om vikten av att hela tiden kämpa på för det man vill uppnå. Inga rättigheter är självklara, utan de måste vinnas om och om igen. Det finns alltid något nytt att erfaras och lära sig. Han konstaterade, med ett litet historiskt hopp tillbaka till det första maratonloppet, att demokratin inte är en gång för alla given. Det har vi minsann fått erfaras under senare tider. Om vi värdesätter demokrati, bör vi i alla lägen delta i ett demokratiskt beslutsfattande och kämpa för att få behålla vår rätt att delta.

Efter *Modersmålets sång* var det dags för folkmusik och dito dans. Den inleddes med bara tre damer i vackra folkdräkter

och man hann tänka, att det är synd om också denna fina tradition håller på att dö ut. Men efter några takter anslöt sig en hel hop dansare ur publiken och den fartfyllda uppvisningen fortsatte. (Aveiten har en liten misstanke om att det kanske inte var helt spontant, men ett roligt överraskningsmoment var det). Dansarna ackompanjerades av duktiga **Leith Arar** på violin.

Seniordansarna uppträdde med ett par nummer i fräscha vita skjortor och röda och blå scarfer. Aveiten har fått erfaras, att seniordans ingalunda är det samma som att seniorer dansar med varandra, utan det är en verksamhet med helt egen koreografi, vilken i ett tidigare nummer av Aveiten har beskrivits.

En tillbakablick på föreningarnas roll

Festföredraget hölls detta år av historieforskare **Aapo Roselius** under rubriken ”Inbördeskriget och föreningslivet”. Roselius började med att konstatera, att historieskrivningen sällan är oproblematisk. Den är bland annat en blandning av fakta och tradition och är en berättelse om hur vi kommit dit där vi nu är. Den är inte heller objektiv, utan vinklas i enlighet med den, som skriver eller berättar historia.

Roselius konstaterade, att föreningstraditionen i Finland alltid har varit mycket organiserad. Därför har det i kristider gått så, att verksamheten har politiserats och föreningar, som tidigare varit inriktade på politiskt neutral verksamhet, i en handvändning blir skyddskärer eller arbetarföreningar, såsom det gick vid tiden för inbördeskriget. Han påpekade också, att inbördeskriget inte var någon tidsmässigt avgränsad period, som började och slutade vid en viss tidpunkt, utan det var följden av en lång process och också av konflikter och kriser i hela Europa.

Också sorgearbetet, som man kanske kan kalla det, har tagit lång tid. Under en nationell kris och tillblivelsen av en nation blir det viktigt för en minoritet att visa, att den är pålitlig och solidarisk och färdig att arbeta för det gemensamma bästa.

Inbördeskriget har också en finlands-svensk historia, som kan vara värd att

Folkdansarna tackar för sig.

Seniordansarna inväntar Tango!

lt sätt på AV

Festtalet hölls av historieforskaren Aapo Roselius. På bilden bredvid är squaredansarna klara att sätta i gång.

bekanta sig med. Efter 1918 kan vi se allt större spänningar mellan nationalspråken i Finland och det svenska språket var hotat i strävandena att bilda en finsk nationalstat. Också i resten av Europa pågick ett slags nationalstatshysteri.

Roselius avslutade med att konstatera, att händelserna år 1918 ingalunda kan återges svartvitt, utan vi måste se nyanserna.

Dans och musik

Efter Roselius' föredrag anträdde squaredansarna scenen och fyllde den med svängade kjolar och invecklade turer, som utropades från den medhavda musikapparaten. Det såg tidvis kaotiskt ut, men dansarna tycktes ha bra reda på sig och förstod instruktionerna utan problem. Säkert en välgörande sysselsättning för både kropp och hjärnfunktioner.

Festen avslutades av Valentinakören, som presenterade ett litet smakprov på den repertoar, som kören övar in för nästa Vändagskonsert. Det blir en fest med sång, mat och dryck och publiken kommer också att få delta i sjungandet. Slutligen sjöng vi *Vårt land* unisont, vilket alltid känns som en festlig avslutning på vilken fest som helst.

Text: **Moa Lindeman**

Foto: **Gunnel Biskop**

Valentinakören under ledning av sin dirigent Lauri Palin, bild snett uppe till höger. Musikklubben underhöll under trakteringen.

AV-föreningars styrelser höstsammankomst

AV Huvudföreningen hade inbjudit sina syskonföreningars styrelser till traditionell Höstsammankomst den 24 november med start klockan 16:30 i Festsalen.

AV Huvudföreningens ordförande **Sebastian Gripenberg** hälsade alla välkomna och meddelande att sammankomsten går i sedvanligt mönster med middag i Kretsarnas sal (5.vån) samt kaffe avec avnjuts i Klubblokalen (3.vån). Enligt tradition hade **Per-Erik Lönnfors "Peje"** blivit inbjuden för att framföra sina synpunkter om världsläget och denna gång behandlade han NATO och BREXIT.

Peje berättade att han haft möjlighet att delta i en affärsresa nyligen både till Bryssel och London var också hans f.d. kollegor från HBL och Vasabladet var med. Kontrollerna på flygfältena har blivit värre än förut, men en positiv fin överraskning var att åka tåget från Bryssel till London, tåget körde 300 km i timmen och går i en tunnel under Engelska kanalen

Peje kom fram med fina synpunkter och gav en funderare till var och en. Angående Brexit fick vi ju höra redan följande dag att de 585 sidor långa avtalet med EU blivit godkänt av 27 medlemsstater och nu hoppeligen blir godkänd i medlet på december av det brittiska parlamentet.

Peje är en person, som följer med vad som händer i världen och han beskriver mycket intressant hur ett beslut inverkar på kommande händelser inom världspolitik. Man kan helt enkelt säga att allting har en ända, men korven den har två!

Kommande verksamhet från syskonföreningarna

Thomas Storgård från AV i Vasa meddelade att de ordnar danskvällar på fredagar från januari till mars med en orkester.

AV i Åbos ordförande **Margita Myllyniemi** berättade stolt att de har 4 nya medlemmar under 50 år. AV i Åbo ordnar en skidresa till Trysil i Norge, vecka 13. Också medlemmar från andra AV-föreningar är välkomna. På deras hemsida finns utförlig information om den.

Marika Kullberg, ordförande i AV i Ekenäs, meddelade att allsångsevenemang- et firar 10-årsjubileum den 23.8.2019 på Hotel Sea Front i Ekenäs. Kvällen avslutas med dans.

AV i Sörnäs ordförande **Jaan Siitonen** inbjuder oss till AV i Sörnäs lokaliteter i

Per-Erik Lönnfors höll en översikt över det världspolitiska läget, främst Brexit-förhandlingarna och NATO.

Sitsen i Kretsarnas sal. Närmast kameran Åsa Laukonlinna, Niki Hamro och Peter Oljemark.

Munkshöjden i samband med AV Centralförbundets årsmöte den 6 april 2019. År 2019 fyller AV i Sörnäs 125 år. Han berättade att de har som mål att få 50 nya medlemmar och kommer att anställa en verksamhetsledare. Han är kontaktperson för kretsen "Föräldrafika för småbarnsföräldrar".

Under planering är nya hemsidor till vären för AV i Sörnäs, som planerar dessa tillsammans med AV Huvudföreningen. En grafiker har redan blivit tilltalad. Också övriga AV-föreningar kan delta kost-

nadsfritt. Som mål är att få mera synlighet och mångsidig kommunikation samt att göra tröskeln lägre att ansluta sig som medlem.

AV i Borgås ordförande **Marianne Lönnqvist** poängterade att de tar en dag i sänder.

AV i Lovisas sekreterare **Nils-Erik Frejborg** berättade stolt att de också fått 2 nya medlemmar under 50 år till AV i Lovisa kör. För övrigt fungerar kören bra och de har samarbete med Lovisa Spelmanslag. I början av mars ordnas en tonbildnings-

kurs. Den 1 maj ordnas en fest för småbarnsfamiljer både för vuxna och barn.

AV i Tölö har informerat att de kommer att avsluta sin verksamhet den 31.12.2018. Sebastian meddelade att ifall intresse finns kan de fortsätta inom Huvudföreningen.

Sebastian berättade att AV Huvudföreningens 13 kretsar utgör deras verksamhet. Bridgeklubben har största medlemsantalet och de träffas två gånger i veckan. Walentinakören ordnar på Vändagen den 14.2 konsert med middag. AV-teatern har premiär på pjäsen *Kaos i kulissen* den 26.1.2019.

Ett generationsskifte är på gång och man märker att nu satsar medlemmarna med att vara aktiva inom sin egen krets när däremot föreningens gemensamma arrangemang inte väcker så stort intresse.

Fastigheten sysselsätter styrelsen mycket och otrevliga överraskningar kan ske såsom det att ett avloppsrör sprungit läck och rinner ut under huset och till parkeringshallen. Husets 90 årsjubileum firas på våren 2019.

Sebastian tyckte att det är glädjande att se att många aktiva Aveiter har kommit till Höstammankomsten i dag och avslutade sin presentation med att önska alla välkomna till femte våningen.

Sitsen i Kretsarnas sal

Nu förflyttade sig alla upp till Kretsarnas sal var Huvudföreningens vicevärdinna **Barbro Eriksson** tog emot gästerna, som placerade sig i någondera av de två fint dukade långborden. Hon presenterade kvällens meny: Grönsaks quinosallad, grekisk sallad och granatäppel-gurksallad till förrätt. Grisfilé i dijonsås, rostade rotsaker och bröd till varmrätt och till efterrätt chokladkaka. Alla lät sig väl smaka och kvällen förlöpte snabbt. **Rune Öhman** tackade för god mat och dryck Barbro, **Niki Hamro** samt festbestyrelsens representanter **Nina Henriksson** och **Åsa Laukonlinna**. Till gästerna meddelades att kaffe avec serverades i Klubblokalen vart alla förflyttade sig.

I Klubblokalen steg sorlet och alla trivdes. Centralförbundets viceordförande Margita Myllyniemi och Jaan Siitonen höll ett fint tacktal till Huvudföreningen och Niki Hamro för den trevliga kvällen och hoppades att traditionen fortsätter långt in i framtiden.

Det är alltid lika trevligt att utbyta tankar med Aveiter från andra orter vid dylika tillfällen samt trivas tillsammans tycker också undertecknad.

Text och bilder: **Benita Udd**

NY KONST PÅ "AV-GALLERIET"

Passa på att njuta av AV Konstklubbens Höstutställning i Klubblokalen.

Under hösten har Konstklubben AV arbetat under **Hanna Ugglas** ledning. Experiment där man med hjälp av salt skapat fantastiska mönster har gjorts, liksom att hämta inspiration från valfri dikt.

– Hanna har varit en väldigt bra lärare, mycket inspirerande och trevlig. Hon kan ge goda råd och man blir glad av att måla med henne, säger **Barbara Leisten**.

Varje konstnär har fått välja två verk, som ställts ut på "galleriet" (= Klubblokalen). Upphängningen skiljer sig från tidigare utställningar.

– Tidigare gick vi efter hur målningarna såg ut, men den här gången har vi med något undantag hängt tavlorna så att samma konstnärs verk är bredvid varann, förklarar **Inge Martonen**.

Inom klubben målar man främst med akvarelltekniker, vilket ofta kräver tålamod.

– Man strävar ofta efter transparens. Vissa tekniker kräver att målningen måste torka emellanåt, så det blir inte klart med en gång. När jag ser på den här utställningen tycker jag att även om alla har sin personliga stil har vi också alla utvecklats och man ser att vi lärt oss något nytt, säger ordförande **Ylva Freudenthal**.

Utställningen pågår ännu efter årsskiftet.

En övning var att teckna av en modell och låta handen arbeta utan att titta ner på det man tecknar. Konstklubbens ordförande Ylva Freudenthal bredvid Karin von Koskulls verk "Ylva".

I Carita Gyllings verk skapar grovt salt spännande mönster. Överst "Spegelsalar", nederst "Rimfrost". "Spegelsalar" gjordes i samband med en övning där en dikt fick inspirera konstnärerna.

Höstutställningens vernissag hölls 19.11.2018, på bilden Åsa och Ulf Öhrman.

För övrigt kan nämnas att Konstklubben i tiderna genomförde en kupp för att skapa sitt galleri i Klubblokalen. Under en längre tid smugglades de gamla bilderna som hängde på väggarna ner i källaren och så hade man skapat en plats där klubbens alster kunde visas upp, berättar tidigare ordförande Kristian Teir.

AV i Tölö säger farväl

AV i Tölö lägger ner verksamheten vid årsskiftet.

– Vi har beslutat lägga ner verksamheten, eftersom det inte finns tillräckligt med personer som vill driva verksamheten och sitta i föreningens styrelse, förklarar ordförande **Barbro "Babben" Sulander**.

De senaste åren har föreningens verksamhet bestått av vinklubben AVin, men i de 123 år föreningen verkat rymts mångsidig verksamhet och både upp och nedgångar. Vi tar farväl genom en tillbakablick på åren som gått. Som källa används i huvudsak föreningens 100-årshistorik *Till flydda tider...* författad av **Magnus Häggström**, föreningens hedersledamot. Den intressanta historiken är för övrigt också en beskrivning av hur Tölö från att ha varit en förstad till Helsingfors växte till den stadsdel den är i dag.

De första åren

Arbetets Vänner hade grundats 1891 och de svenskspråkiga Tölöborna hade aktivt deltagit i den nya föreningens verksamhet. Problemet var att avståndet till innerstaden uppfattades som stort och dessutom innebar varje resa till innerstaden en tullavgift. I april 1895 hölls ett förberedande möte på initiativ av **F.J. Valbäck**, samme man som tog initiativ till Arbetets Vänner, i Tölö Sockerbruks läsesal. På det här mötet tillsattes en interrimsstyrelse med uppgift att utreda möjligheterna att bilda en filial till Huvudföreningen. Ordförande för interrimsstyrelsen var magister **A.E. Alfthan**, som sedan efterträddes av magister **Mårten Holmberg**.

Intresset var stort och redan i juni hade man åttio medlemmar. Med hjälp av ett lån från Huvudföreningen hyrdes en lokal i Humleberg n:o 2, Spennertska villan, som låg ungefär vid korsningen av Mannerheimvägen och Linnakoskigatan. Möbler inhandlades på länsfängelset och lokalen pryddes med girlander, monogram och flaggor till det konstituerande mötet 27.10.1895. Till ordförande valdes M. Holmberg, som då fungerade som sekreterare vid Huvudföreningen.

Det fanns många entusiaster i den nybildade föreningen. En sykrets och en gymnastikklubb startades, liksom en sångkör med **Adolf Kronström** som dirigent. På månadsmötena hölls föredrag om många olika ämnen, till exempel pensionskassor,

Minnen från förr; allsångsbok, medlemskort, dörrskylt och en armbindel för ordningsmannen. Ordningsmän behövdes bland annat på månadsmötena, då de som var mindre intresserade av föredragen väsnades medan de satt och väntade på att det lättare programmet skulle börja, kan man läsa i föreningens 100-årshistorik.

minskande av arbetslöshetens följder och minderårigas användning i industrin.

Fem år senare, 1900, lades föreningens verksamhet på is och man avstod från lokalen. Ordförande hade undanbett sig återval på grund av tidsbrist, kören hade upplösts då Kronström lagt ner sin dirigentpinne och gymnastikklubbens ledare **E. Lundström** hade flyttat. Häggström påpekar i historiken att en orsak till avbrottet i verksamheten också var den politiskt tilltagande oron i landet. På initiativ av F.J. Valbäck vaknade föreningen till liv en kort tid 1901 och arkitekten **Jacob Ahrenberg** valdes till ordförande, men en paus i verksamheten uppstod igen 1902–1903.

I juli 1904 startade AV i Tölö sin verksamhet på nytt i Villa Hesperia, troligen belägen där hotell Hesperia är i dag, den

här gången på initiativ av Huvudföreningens ordförande **C.E. Holmberg**. AV i Tölös ordförande var nu ingenjören **E. Stråhlman**, men han drabbades av sjukdom. Verksamheten låg åter nere 1905–1906 tills Valbäck 1906 igen tog initiativ till att blåsa nytt liv i föreningen. Inga protokoll för åren 1907–1910 finns bevarade och det förefaller enligt Häggström som om det inte ordnades någon verksamhet alls år 1910.

Än en gång var Valbäck den som aktiverade föreningen, år 1911. Då var spårvägspersonalen en rätt ansenlig del av arbetarbefolkningen i Tölö och man fann därför intresse för att hålla föreningens verksamhet vid liv. Nya utrymmen fick man i spårvägsbolagets läsesal. Men spårvägspersonalens oregelbundna arbetsti-

Många av de som var med och grundade föreningen arbetade på Tölö sockerbruk, ovan sedd från Tölövikens cirka 1890. Foto: Helsingfors stadsmuseum arkiv

På bilden till höger föreningens första lokal, Spennetska villan, av vilken man hyrde hälften inklusive halva glasverandan. Bilden är tagen på 1930-talet, alltså långt efter att föreningen flyttat.

Foto: Sakari Pälsi / Helsingfors stadsmuseums arkiv

På bilden längst upp till höger Villa Jonasberg, Tölögatan 12. Efter att föreningen fått lämna spårvägsbolagets nya läsesal höll man först möten hos ordförande Hilli som bodde här, senare hyrde föreningen en del av villan och hann verka här i tio år. Fotot är taget 1912.

Foto: Signe Brander / Helsingfors stadsmuseums arkiv

der gjorde det svårt att ordna vecko- och månadsmöten som passade alla, så verksamheten lades åter ner.

Uppvaknandet vid första världskriget

1914 bröt det första världskriget ut och i Finland betydde det ett uppsving i föreningsverksamheten, dels på grund av behovet av information, dels på grund av en önskan om meningsfull kulturell aktivitet, enligt Häggström. AV i Tölö fick hyra spårvägsbolagets nya läsesal vid Tölögatan och ordförandeskapet övertogs av byggmästare **Julius Hilli**. Sångkören och sykkretsen återupptog sina verksamheter och man grundade en dramatisk krets och en idrottskrets.

Protokollen om föreningens verksamhet har samlats i stora handskrivna böcker, beskriver Häggström, och konstaterar att luckorna i dessa böcker och de få entusiaster som försökte hålla liv i föreningen vittnar om de svåra tider som beskrivits. Då man nu åter börjar verksamheten ondgör man sig över att de flesta medlemmarna främst är intresserade av dans. Det behövdes en kulturell uppräckning, tyckte styrelsen.

Efter att spårvägsbolagets läsesal inte

längre var tillgänglig för föreningen hölls månadsmötena hos ordförande Hilli på Tölögatan 12, Villa Jonasberg, där föreningen i juni 1915 hyrde en egen lokal.

1920- och 1930-talen

30.10.1920 firade föreningen sitt 25-årsjubileum med en fest på Annegatan 26. F.J. Valbäck hade sammanfattat en 25-årsberättelse, som lästes upp vid festen i vilken både tidigare och nuvarande medlemmar deltog.

Föreningen ordnade också julfester för barn, dit det delades ut gratisbiljetter till fattiga barn.

Vid tiden för föreningens 30-årsjubileum 1925 var lokalfrågan åter aktuell, man fick tag på nya lokaler vid Fjälldals folkskolas utrymmen på Museigatan 12. Ordförande var agronom **Ferdinand Behm**.

Följande år, 1926, fick Tölövännerna en fana, som invigdes vid en fest i juni. Fanan ritades av herr **W. Hällfors** och färdigställdes av Finska Handarbetets Vänner. Ett nytt danslag startade sin verksamhet det här året och uppträdde många gånger med "granna dräkter och hurtiga danser" och inom föreningen verkade också en jazzorkester.

1929 ordnades ett stort lotteri, som fick föreningens ekonomi på fötter, men redan följande år avsåg sig ordförande magister **G. Hernberg** ordförandeposten på grund av tidsbrist, vilket ledde till att intresset för föreningen avtog.

Den aktivaste kretsen under den här tiden var dramatiska kretsen, som uppträdde med flera pjäser på månadsmötena dessa år.

Frågan om AV:s inställning till politiken dök upp igen 1930 och AV i Tölös styrelse uttalade som sin försiktiga ståndpunkt att man tillät ett visst mått av politik i föreningens verksamhet.

1931 blev ett svårt år, inte minst för att föreningen hade ekonomiska svårigheter. Kören började samarbeta med Balder och Svenska ungdomsklubben, så man kunde inbespara på dirigentavodet. Staden meddelade att man behöver folkskolans utrymmen för egna ändamål och föreningen stod åter inför en flytt. Man flyttade i december verksamheten till Gillets lokal och lösöret hyrdes eller lånades ut åt medlemmarna. Följande år hölls månadsmötena på Gillets lokal, men de flesta styrelsemötena hemma hos ordföranden eller sekreteraren.

När föreningens mångåriga ekonom herr **E. Johansson** avled gjordes en revision, efter vilken revisorerna föreslog att föreningen skulle upplösas på grund av föreningens dåliga ekonomiska situation. Förslaget kullkastades enhälligt av styrelsen, men man vidtog åtgärder för att förbättra föreningens ekonomi. Lån drevs in, man ordnade lotterier och fester av olika slag och kontrollerade att medlemsavgifterna betalades. Samtidigt sökte man efter en egen lokal. Häggström skriver: "I efterhand och med föreningens historia framför sig, där man kan läsa om hur just denna lokalfråga påverkat föreningens upp- och nedgång, kan man ställa sig frågan om det i något skede skulle ha varit klokt att inköpa en egen föreningslokal."

Ansträngingarna för att förbättra ekonomin hade också burit frukt. 1933 i februari flyttade föreningen till F.Å.A.:s hus vid Södra Magasinsgatan 2. Den nya lokalen invigdes med en fest i samband med månadsmötet 26.3.1933. Ett åttiotal medlemmar deltog, liksom inbjudna gäster.

Mot slutet av 1930-talet blev sångkören allt mera föreningens ryggrad. Förutom att den uppträdde på månadsmöten och föreningens fester, deltog sångkören i olika evenemang utanför föreningens egna verksamhet. Folkdanslaget, som i början av år 1935 varit ett av stadens största och bäst trimmade lag, splittrades på grund av ogynnsamma omständigheter, skriver Häggström. Följande år, 1936, valdes häradshövning **Håkon Holmberg** till föreningens ordförande och han ledde föreningen i hela 34 år.

1938 stod föreningen åter inför en flytt, då F.Å.A. behövde lokalen för egna ändamål. Ingen lokal hittades i Tölö, men en lämplig lokal hittades inte långt från den gamla, vid Södra Magasinsgatan 6 a 5.

Sångkörens glansperiod...

Finland drogs in i krig 1939 och föreningsverksamheten avstannade nästan helt, men styrelsen sammanträdde nu och då. Många av föreningens medlemmar stupade i krig och över dessa avtäcktes i april 1941 en minnestavla. 1943 hölls bara ett månadsmöte och föreningen blev tvungen att lämna sin lokal då det infördes förbud mot att ordna danser och andra tillställningar. Enligt Häggström verkar verksamheten efter det helt ha stannat upp fram till 1948.

Åren 1948–1970 gick mycket i sångens tecken, skriver Häggström. Föreningen verkade nu i Lilla Salen (där daghemmet verkar i dag) i Huvudföreningens lokaler på Annegatan 26. Alla månadsmöten avslutades med dans, ibland till levande musik, ibland till grammofonmusik. Från

Folkdanslagets bröstnål.

Till höger reklamaffisch för den nya salsakursen, som tillsammans med vinklubben AVin var de verksamheter föreningen startade och drev under 2010-talet.

år 1952 anordnades som ett tillskott till månadsmötenas program filmförevisningar. Projektorn fick man hyra av Helsingfors Sparbank till ett rimligt pris.

Efter år 1954 var körens verksamhet så omfattande, att den skrev egna årsberättelser. 1955 firades föreningens 60-årsjubileum i två dagar, först en årsfest 29.10 och följande dag en jubileumskonsert. På konserten uppträdde en jubileumskör, som bestod av den aktiva kören med sina 31 sångare och 28 före detta sångare som sammankallats per brev och via tidningsannonsering. Kören dirigerades av **Bertil Lindqvist**.

1956 bildades sykkretsen på nytt och det här året invigdes också föreningens nya fana, till vilken ordförande lyckats få tag på tyg till i Stockholm och donerade det till föreningen. I slutet av 1950-talet ökade välfärden i Finland och det blev vanligare att resa. Sångkören besökte Åland (1958), Gotland (1963), Norge (1964) och Dalarna (1968). Teaterkretsen återupptod 1961. År 1964 hade föreningen 125 medlemmar.

... och folkdansens

I början av 1974 bildades en ny krets inom förening på initiativ av **Maj-Britt "Majsa" Bergström** och **Barbro Johansson** – en folkdanskrets. Sina uppträdanden inledde Tölö AV Folkdanslag samma sommar på folkdansstämman i Nickby. Detta var upptakten till en ny blomstring i förening-

ens verksamhet, skriver Häggström. Dans, körsång och föredrag fyllde månadsmöten och årsmöten.

Inom danslaget satte man 1975 upp en revy, *Åp å håpa*, som gjorde kulturell PR-verksamhet med en turné i Nyland. 1976 utökades danslagets verksamhet med egna uppträdanden på Fölisön. Föreningens mångårige ordförande H. Holmberg avled detta år, vilket föreningen uppmärksammade med en minnesstund i november. Samma år uppstod teaterkretsen och man tog upp lustspelet *Charleys tant* med premiär i maj 1977 och turné i Nyland. Juniorkretsen startade sin verksamhet i november 1979.

I slutet av 1970-talet var danskretsen på samma sätt föreningens ryggrad som kören tidigare varit. Här kan nämnas den kulturella insatsen danskretsen gjorde då de tog upp *"Helsinge Fransäs"*. Via intervjuer och forskningar i Åbo Akademis arkiv tog **Hans Lindgren** fram musik och dansbeskrivning på denna dans. Danskretsen bildade en studiecirkel, där man studerade dräktbeskrivningar, dansens utförande och musiken. Kretsen uppträdde med dansen vid många olika tillfällen.

Det avtagande intresset

Vi kommer in på 1980-talet. 1982 hade föreningen 72 medlemmar. Sångkören lades ner på grund av brist på medlemmar och samma öde mötte danskretsen som la-

des ner 1988. Teaterkretsen fortsatte med sin verksamhet. Man försökte också utveckla ny verksamhet inom föreningen, till exempel en astronomiklubb och spelkvällar, men intresset för föreningsverksamheten hade avtagit. De trogna medlemmarna samlades fortsättningsvis fredagskvällar i Kretsarnas sal, där sykkretsen och sällskapskretsen fortsatte sin verksamhet.

Inför 95-årsjubileet satte man inom teaterkretsen upp revyn *Ingenting att skämta om* skriven av Magnus Häggström. Jubileet firades med en lyckad fest på Annegatan. Efter jubileet avtog igen föreningens verksamhet, på grund av det decimerade medlemsantalet.

På 2010-talet startade en ny verksamhet, salsadans. Vid 120-årsfesten konstaterade ordförande **Ann-Charlotte Högström** att likt många andra kulturinriktade svenska föreningar har AV i Tölö svårigheter med att aktivera gamla medlemmar och att rekrytera nya. Det fanns också röster som höjdes för att grunda en orkester, en ny teaterkrets, en sångkvartett. På festen fick deltagarna ett smakprov på föreningens dåvarande verksamhet. Sommelier **Carina Sonntag** höll ett föredrag om hur spansk Cava tillverkas och fördrinken, eller rättare sagt drinkarna eftersom de var två, var samtidigt smakprov på Cava. Efter middagen fick festdeltagarna under **Yasser Arguelles** ledning öva på de latin-amerikanska rytmerna.

I början av artikeln nämndes vinklubben AVin, som också blev den sista nya verksamheten som föreningen startade. Vinklubben höll sin första träff 2.4.2011 i Kretsarnas sal. I infobladet kan vi läsa att varje gång behandlas nya vinländer och nya vinområden, man bekantar sig med områdena, deras klimat och druvor. På den första träffen provsmakades tre mousserande viner och en champagne under ledning av Carina Sonntag.

AV i Tölös historia berättar om upp- och nergångar i verksamhet och medlemsantal. Genom åren har det funnits flera eldsjälur som passionerat drivit föreningen och återupplivat verksamheten också efter att den legat nere längre tider. Vem vet, kanske ser vi AV i Tölö återuppväckas i någon form i framtiden?

Text **Anna Kujala**

Skriftliga källor:

- AV i Tölös arkivmaterial
- Magnus Häggström:
"Till flydda tider",
Arbetets Vänner i Tölö 1895–1995
- AV Facklan 2010, 2012, 2013
- Aveiten 2013, 2015

Bridgeklubben inom AV Huvudföreningen rf. PROGRAM VÅREN 2019

JANUARI

Torsdag 03.01.2019	Partävling
Måndag 07.01.2019	Partävling
Torsdag 10.01.2019	Partävling
Måndag 14.01.2019	Januari-simultan
Torsdag 17.01.2019	Partävling
Måndag 21.01.2019	Lagmästerskap, del I. Förhandsanmälan senast fre 18.1
Torsdag 24.01.2019	Partävling
Måndag 28.01.2019	Vårmöte, partävling
Torsdag 31.01.2019	Partävling

FEBRUARI

Måndag 04.02.2019	Februari- simultan
Torsdag 07.02.2019	Partävling
Måndag 11.02.2019	Partävling
Torsdag 14.02.2019	Partävling
Måndag 18.02.2019	Partävling med handikapp enligt FBF Förhandsanmälan senast fre 16.2
Torsdag 21.02.2019	Partävling
Måndag 25.02.2019	Lagmästerskap, del II
Torsdag 28.02.2019	Partävling

MARS

Måndag 04.03.2019	Mars- simultan
Torsdag 07.03.2019	Partävling
Måndag 11.03.2019	Partävling
Torsdag 14.03.2019	Partävling
Måndag 18.03.2019	Lagmästerskap, del III
Torsdag 21.03.2019	Lottade par. Förhandsanmälan senast må 18.3
Måndag 25.03.2019	Mixedmästerskapet del I Förhandsanmälan senast fre 22.3
Torsdag 28.03.2019	Partävling

APRIL

Måndag 01.04.2019	Mixedmästerskapet del II
Torsdag 04.04.2019	Partävling
Måndag 08.04.2019	April-simultan
Torsdag 11.04.2019	Partävling
Måndag 15.04.2019	Äggbarometer Förhandsanmälan senast fre 12.4
Torsdag 18.04.2019	Ingen tävling
Måndag 22.04.2019	Ingen tävling
Torsdag 25.04.2019	Partävling
Måndag 29.04.2019	Martins nostalgi-tävling Förhandsanmälan senast fre 26.4

MAJ

Torsdag 02.05.2019	Partävling
Måndag 06.05.2019	Partävling
Torsdag 09.05.2019	Partävling
Måndag 13.05.2019	Maj-simultan
Torsdag 16.05.2019	Partävling
Måndag 20.05.2019	Partävling
Torsdag 23.05.2019	Partävling
Måndag 27.05.2019	Partävling med säsongavslutning
Torsdag 30.05.2019	Ingen tävling

- **Sommarbridge** måndagar 3.06, 10.06, 17.06 samt 5.8, 12.8, 19.8, 26.8.
- **Datum för Tammerforskampen** meddelas senare.
- **Höstsäsongen** börjar måndagen den 2.9.2019

WWW.ARBETETSVANNER.FI

Styrelsen för Bridgeklubben inom AV Huvudföreningen

Behövs våra föreningar? För vad, för vem?

Finland är föreningarna förlovade land. Man säger, att närhelst tre eller fler finländare möts kring ett gemensamt intresse, så bildar de en förening. Sen ska föreningen registreras och det är då det börjar! Det ska vara styrelse och ordförande, stadgar och årsmöten, verksamhetsplaner och dito berättelser, budgetar och bokslut. Och det ska finnas någon som gör allt detta.

Lite tidigare i höstas hörde jag en presentation av **Pernilla Howard**, som reser runt i landet och intervjuar föreningsmän-niskorna om föreningslivets utmaningar och glädjeämnen. Hon påstod, att det i Finland finns 105.000 registrerade föreningar med sammanlagt 15 miljoner registrerade medlemmar. Jojo, jag har inte slarvat med siffror och nollor. Hur går nu detta ihop? Vi är ju bara ca 5 miljoner invånare i detta karga land. Enligt Pernilla betyder det, att folk i genomsnitt är medlemmar i tre föreningar per man – och hon har ju säkert rätt. Hon måste ha läst långa matematiken i skolan. Och så måste man komma ihåg, att alla finländare ingalunda är medlemmar i någon förening alls, vilket betyder, att vi andra är medlemmar till höger och vänster. Tanken svindlar.

Egentligen kunde jag sluta skriva här, för min målsättning var att fundera lite över varför det är så svårt att få folk att ställa upp i styrelser och andra uppgifter, som måste göras. Det säger ju sig självt, att inte så många, utom möjligen **Ran-dall Nybom** och några till av hans sort, kan vara ordförande, styrelsemedlem, verksamhetsgranskare eller överstefestpris-sa i alltför många föreningar samtidigt år ut och år in. Men jag ska ändå fundera lite till.

Har suttit med i ett antal styrelser och valberedningar i mitt liv och när årsmötet börjar synas i horisonten så grips alla ansvariga av samma kallsvett: var ska vi hitta nya medlemmar till styrelse- och andra uppgifter i stället för dem, som är i tur att avgå och inte vill fortsätta. Och så vill folk inte komma på årsmötena av rädsla av att bli pressade att äta sig något uppgifter, som det sen är svårt att bli av med. Det måste ju finnas "någon annan" som kan göra det. Var är då vår mångomtalade talkoanda?

Jag har varit med om att avsluta en förening för att det inte fanns någon frivillig till ordförandeposten och inte just till andra styrelseplatser heller. Dessutom hade vi ett bra tag lidit av, att folk inte ställde upp på program, som de ändå ville att man skulle ordna. Sen fick vi nog höra, att det var väldigt tråkigt, att föreningen inte kunde fortsätta med sin verksamhet! Känns det igen?

Om alla, som vill vara medlemmar i en förening, varje år i årsmötetider skulle ställa sig frågan: vad kan just jag göra för föreningens bästa under det kommande verksamhetsåret? Sen skulle man uppställa ett mål, hur litet som helst, för sig själv och bara för ett år i sänder. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något litet. På det sättet skulle inte belastningen på några få bli omöjligt tung. Alla, som gjort en insats, måste också få säga till, när de inte orkar eller vill längre, och det måste respekteras. Man får ju inte utnyttja folks svårighet att säga nej, när det är dags.

Det kan ju inte bara vara pest och pina att vara medlem i en förening. Vi vill ju det – vara med tillsammans med våra meningsfränder och polare och göra saker som känns meningsfulla och roliga och ger vårt liv innehåll. Några tycker om att hoppa och skutta och svänga sin kroppshyddda i takt med musik, andra vill testa sin förmåga med pensel och färger. Endel vill sjunga, andra vill sitta och stirra stint på sina kort i sällskap med andra likadana. Endel springer i skog och mark på jakt efter svampar eller vilda djur, andra fyller egna och andra frysar med fisk av alla de slag. Det är roligare att laga mat tillsammans, att förbättra världen, att spela teater. Ja, det finns knappast någon sysselsättning som inte är roligare i en förening tillsammans med andra likasinnade. Och så är det ju så hälsosamt också. Det finns forskning som visar, att folk, som sysslar med föreningsverksamhet, är friskare än andra och lever längre. För att det är så socialt, vilket är nyttigt. Det borde ju också vara roligt att ta sig an gemensamma uppgifter, som är nödvändiga för att föreningen ska fungera, eller hur. När de nu ändå måste handhas för att gänget ska vara en förening.

Tant Gredelin

Fira vänddag med Walentina på AV

Walentinakörens traditionella konsert på Alla hjärtans dag kommer att uppföras under en middag för publiken. Walentinakören underhåller med nya, men också bekanta sånger ur körens repertoar. Dryckesvisor ingår naturligtvis också i programmet. Lauri Palin dirigerar kören.

Vändagskonserten hålls i festsalen på AV den 14 februari.

Husföredraget i repris

Arkitekt Tuula Pöyhiä höll ett omtyckt föredrag om föreningshusets historia i samband med oktobers månadsmöte och Taklagsmjölken. På medlemmarnas begäran håller hon samma föredrag på nytt på månads-mötet i februari.

Det rosa AV-huset på Annegatan 26 byggdes 1928 och togs i bruk 1929.

KRETSARNAS KALENDARIUM

I kretsarnas kalendarium sker inga ändringar – samma tider och utrymmen som i år gäller alltså år 2019.

”Nu är balernas tid”

TOPELIUS DANSAR AV GLÄDJE

I år firar man Zacharias Topelius 200-årsjubileum. Han föddes den 14 januari 1818 på Kuddnäs i Nykarleby och avled den 12 mars 1898 på Björkudden i Sibbo. I hans detaljerade dagböcker, från oktober 1832 till december 1840, då den blivande skalden, tidningsmannen, professorn och samhällspåverkaren var i åldern fjorton till nästan tjugotre år, ingår otaliga skildringar om dansöjerna i födelsestaden Nykarleby och i studiestaden Helsingfors. Topelius var en synnerligen ivrig dansör och för att hedra honom lyfter jag fram några av hans skildringar.

Under Topelius ungdomstid blomstrade nöjeslivet med baler, soaréer, skådespel, musicerande, slädpartier, utflykter och privata danstillställningar. Tack vare hans noggranna anteckningar får vi veta hur livet tedde sig och hur det gick till i sällskapslivet. Själv kallade han sig Zachris, och jag kallar honom också så.

”Min själ, hvad här valsades, – det brusar mig än kring örönen, det svindlar för ögonen, det vinglar i hufvudet!” I den sinnesstämningen tog sig Zachris hemåt från ”Caffé dansante” i Nykarleby en sommarnatt, tjugo år gammal. Han njöt av att dansa och räknade ofta upp danserna i sin dagbok och vem han hade dansat med. Repertoaren kunde, som till exempel den 2 augusti 1837, se ut så här:

- 1: *Walz med diverse.*
- 2: *Française, försummad af brist på vis à vis.*
- 3: *Française: Rosalie Lithén.*
- 4: *Sv. Quadrille: D:lle Sophie Staudinger*
- 5: *Potpourrie: Thilda Lithén.*
- 6: *Française: Charlotte Favorin.*
- 7: *Sv. Quadrille: Lotta Backman.*
- 8: *Walz: 9 damer.*
- 9: *Française: Emelie Lindqvist.*
- 10: *Sv. Quadrille: Thilda Lindqvist.*
- 11: *Potpourrie: Charlotta Staudinger.*
- 12: *Française: Caroline Backman.*
- 13: *Sv. Quadrille: Thilda Lithén.*
14. *Walz. - summa 14”*

Tre gånger vals, fem fransäser, fyra svenska kadriljer, två purpurier – ja, det var en en trevlig kväll. På hemvägen till Kuddnäs klingade melodierna i hans hu-

Zachris Topelius, 27 år. Akvarell av F. Kaschenreuter 1845. Museiverket.

vud och han diktade ord till en av fransäserna, som musikanterna Pettersén från Danmark hade spelat.

Nyårsbalen 1839

Zachris var också initiativrik på nöjesfältets område. Julhelgen 1838 saknade Zachris och hans gode vän handlanden Henrik Backman en danstillställning i Nykarleby. Det ambulering teatersällskapet Westerlund hade hela december och julhelgen gett föreställning på föreställning så att ungdomen inte hade fått någon dans. Ynglingarna beslöt att ställa till en publik bal på nyårsdagen.

Dansbeslutet diskuterades livligt av fruntimren som avrådde på det skarpaste. Många är bortresta, Westerlund konkurrerar ut er, ni ruinerar er varnade några, ”hvilken dårskap” sade mamma Topelius. Men ynglingarna hade bestämt sig. Bud, ”annoncer” skickades ut, också teatersällskapet inbjöds. Övre salongen i Lithénska tvåvåningshuset hyrdes. Musikanter tingades, Wahlberg och klockaren Marklund. Dansprogrammet gjordes upp och ordningsföljden på danserna bestämdes. Så kom nyårsdagen. Hemma hos familjen Topelius började dagen med en psalm, därpå gick familjen i kyrkan, pastorsadjunkten Neuman predikade ”vårdslöst som alltid”. Sedan gjordes, efter tidens sed, korta nyårsvisiter hos flera familjer

Klockan halv sex på nyårskvällen var arrangörerna Zachris och Henrik på plats i Lithénska salongen. Dörrarna öppnades

och ljusen tändes i de tre kristallkronorna. Gästerna började anlända i den ena släden efter den andra. Fruntimrens farhågor kom på skam, 115 personer hedrade balen med sin närvaro. Också långväga gäster som fanns i staden, bland annat rektor Gabriel Wallenius från Jakobstad och landskamrer Leonard Pentzin från Uleåborg, kom. Likaså teatersällskapet.

Dansen började precis klockan sju. Sexton danser hade planerats på dansprogrammet. Balen öppnades med att Zachris, den ene av värdarna, valsade ut med Mademoiselle Emelie Lindqvist. Henne var han förälskad i. Den andra dansen, en fransäs, dansade Zachris med Rosalie Lithén, dotter i huset där balen hölls. Balens tredje dans, svensk kadrilj, dansade han med frun i huset, fru Lithén och kvällens fjärde dans, potpourri, med husets andra dotter, Thilda Lithén. Det hörde till etiketten att dansa med husets damer. Flickorna Lithén var hans mycket goda nära vänner, så dem hade han nog dansat med också utan tanke på etikett. Sedan följde åter svensk kadrilj, den dansade Zachris med Louise Kerrman. Kadriljen var speciellt äldre herrars favoritdans, eftersom den inte var så betungande som till exempel valsen. Därpå blev det paus med förfriskningar.

Efter pausen följde balens sjätte dans, vals. Den dansades så, att man valsade runt ett antal varv med olika damer i tur och ordning, vanligen med nio-tio damer. Därpå följde åter svensk kadrilj, nu med Augusta Åberg. Sedan fransäs med fru Lundgren och potpourri med Marie Berger. Efter dessa fyra danser följde åter paus.

Efter pausen blev det polonäs. Den dansades också så, att man bytte om att dansa med olika damer. Zachris förde fruarna Lindqvist, Lundmark, Downer, Berger, Sjöberg och några till kring golvet. Det var ofta fruarna som fördes kring golvet i polonäsen. Sedan kom rysk kadrilj med Sophie Olsson. Polonäsen torde ha varit rätt lång eftersom det blev paus igen.

Musiken spelade upp, det var kvällens tolfte dans, en vals, som dansades länge och med många i tur och ordning. Runt midnatt serverades supé och man åt i ungefär en timme. Efter supén följde ännu fyra danser: angläs med Lotta Backman,

Titelbladet till dagboken för år 1833. Zachris namnteckning då han snart ska fylla 15 år. Faksimil, SLS webbsida.

vals med många olika damer, fransäs med Sophie Häggström och till sist potpourri med Emilie Lindqvist.

Zachris var en mycket artig värd. Han dansade samtliga danser, dansade med husets damer, uppuktade fruarna i polonäsén, dansade enligt etiketten inte mera än en dans med var och en av damerna. Med Emilie dock två, den första och den sista dansen.

Tiden gick snabbt. Klockan var runt fyra på morgonen och damerna gick inte att hålla kvar mer. En del herrar stannade kvar och satte sig vid spelborden. Zachris avlägsnade sig klockan halv fem. Några herrar stannade till klockan nio på morgonen och störde familjen Lithéns nattsömn med sång. För deras del varade balen i femton timmar. Drycker konsumerades rikligt, bland annat vin, punsch och bischoff.

Följande dag gick Zachris och vännen Henrik igenom räkenskaperna och kritiken. Biljetter hade sålts för 91 riksdaler och på buffetten kom det in omkring 20. Lokalen kostade 20 Rdr, musiken 18 och dessutom kom utgifterna för mat, dryck och betjäning. Ynglingarna gick 1 Rdr 16 Sk. på minus per man. Avsikten var att ge vinsten åt de fattiga, men de arma fick ingenting. Det enda man hade att anmärka mot var att herrarna hade haft knappt om den dyra maten, men värdarna ansåg att det var jungfrurnas fel – de hade inte kunnat beräkna maten rätt.

Så här över etthundrafemtio år efteråt är det inte helt lätt att förstå hur jungfrurna på någon dag kunde få fram mat för över hundra personer, utan att på förhand veta hur många personer det skulle bli på ba-

Ett uppslag ur dagboken 1833, då Zachris just har fyllt 15 år. Faksimil, SLS webbsida.

len. Beslutet gjordes en söndag, måndagen var nyårsafton och tisdagen var nyårsdag med bal.

”Hvilken skillnad!”

Zachris trivdes mycket bättre i sällskapslivet i Nykarleby än i Helsingfors. Han skriver att i Helsingfors är det i större societéer vanligen så att man bockar, man niger, man konverserar, man småler, man hoppar efter takt, medan man i Nykarleby bockar fryntligt, niger vänligt, konverserar muntert, ler av hjärtat, dansar av glädje, ”hvilken skillnad!” En picknick, det vill säga en danssalong, var i Helsingfors ett ställe där man samlas för att fördriva en ledsam söndagsafton. Enligt Zachris skall man vara rätt uppmärksam på sin lilla person, ”sitta skruvad och snörd och smal, se nådigt omkring sig, och mycket liknöjd, tacka eller refusera den elastiska cavalcjeren, som äfven å sin sida temmeligen vårdslöst anhåller om den äran etcet.” Om flickorna skriver han: ”Jag tycker ej om dessa sippiga, snörda och tillgjorda etikettsdockor”. Därför trivdes Zachris mycket bättre i sällskapslivet i Nykarleby.

Men, i januari 1839 vände det. Den 25 januari färdades han för tjugoförsta gången mellan Nykarleby och Helsingfors. Det som gör den resan speciell berodde på att modern, system Sophie och Emilie Lindqvist utgjorde resällskapet. Zachris hyste, som framkom, ömma känslor för Emilie och hon blev hans hustru åtta år senare.

Modern skulle besöka sin halvsyster friherrinnan Rosenkampp och Sophie och

Emelie skulle vara i pension, som det hetete, i förnäma familjer för att få utbildning och träning i sällskapslivet.

Emelie skulle vistas ett år i Helsingfors. Zachris sprudlar av glädje i dansen, nu är tonen en annan. Nu följde en vår med visiter, bjudningar och danser. ”Nu är balernas tid!”, skriver han redan då en vecka har gått. Och Emelie är med på balerna. Nu deltar han gladeligen i baler och privata bjudningar, trots att han alltjämt upplever dem konstlade och stela.

Genast första söndagen i Helsingfors är Zachris på picknick på Societetshuset. Societeteten är talrik och lysande. Emelie är klädd i svart siden, hon har god tur, självaste Gripenberg, dansrådet och tillställaren, bjuder upp henne till potpourri.

Lördagen den 9 februari var han på en privat bjudning, ”Caffedans hos Borgströms”. Man dansade till pianomusik framförd turvis av fru Borgström, Marie Berger, Franz Snellman och någon till. Zachris dansade:

Wals: Emelie och med flera

Française: Hilda Winge

Wals: med flera

Française: Emelie

Wals: med flera

Sv. Quadrille: en gammal M:lle Idman

Française: Marie Berger

Rose-Wals: Emelie och flera.

”Vals orimligt, nästan varannan dans en vals”, skriver Zachris. Följande söndag var det åter picknick på Societetshuset med mycket folk och över åttio studenter. Emelie dansade rysk kadrilj med studen-

På bal. Akvarell av Fritz von Dardel. Museiverket.

ten Franz Snellman, som nog var mer än intresserad av henne.

Två veckor senare, en lördag, var det ”Stort Thé och Souper hos Rosenkampffs”. Thessleffs, Falcks, Borgströms, Forséns, Thunebergs med flera familjer var församlade. Det var litet stelt i början. Också här var det fru Borgström som först spelade upp till valser och kadriljer, sedan tog andra vid. Man dansade två valser (med många), två fransäser och två kadriljer. Fru Borgström bjöd till middag följande dag. I middagen deltog omkring 25 personer: Rosenkampffs, Deckers, Appelgrens, Forséns med flera. Man drack kaffe, rökte cigarrer och dansade till pianomusik. Man dansade fyra valser (med många), två kadriljer och en fransäs. ”Om alla vore så trefliga som dessa Borgströms”, konstaterar Zachris.

I slutet av månaden konstaterar den 21-åriga studenten Zachris: ”Dans mer än förut under hela min 6-åriga H:forska tid. Jag vet ej hvad slut allt detta skall ta, men det bekymrar mig också rätt litet.”

Zachris mor stannade två och en halv månad i Helsingfors, Zachris syster Sophie till mitten av juni. Emelie stannade också till mitten av juni, därpå vistades hon en tid i Åbo och på Fiskars bruk och var i slutet av september åter i Helsingfors. Ett helt år varade Emelies utbildning, education, som brukligt var. Och Zachris skriver om livet i Helsingfors: ”Här lefves och calasas denna tiden friskt”.

Populära danser

Valsen var modedansen nummer ett under 1830-talet. Zachris rent av dyrkade valsandet då han skriver: ”Valsen är en berusande dans, utom cirkelringens yra så skall man beräkna det förföriska i att slå sin arm kring en vacker flickas smala lif. Intet under, att mången valsar bort ande och hjerta.” Vi som dansar vals idag upplever knappast valsens på samma sätt. Men på 1830-talet var valsens ny på flera olika sätt. Fattningen i dansen var ny – dam och kavaljer var vända rakt mot varandra, med kavaljerens högra arm kring damens liv. Dessutom var de två nära varandra. Det var också nytt att man förflyttade sig framåt i rummet i dansriktningen runt golvet, samtidigt som man svängde runt. Valsen rönte länge motstånd, den ansågs osedlig och fräck, rent av skadlig för hälsan.

Vid baler dansade Zachris ”vals med flera”. Det innebar att man dansade vals några varv runt golvet med olika damer i tur och ordning, ovan nämner han ”med 9 damer”. Man dansade i omgångar så att några par dansade åt gången. I en dansbok av år 1850 sägs att beroende på rummets storlek valsar en till tolv par åt gången två eller tre varv omkring, för att sedan stanna och invänta att deras tur återkommer. Av Zachris anteckningar framkommer att man samtidigt bytte dam, så att han valsade med många. Att valsens framkommer också av att Zachris betonar jämnheten i valsandet. Han talar om att

någon valsar ”bra”, ”stadigt”, ”stundom litet ojemt”, ”bra men inte alltid jemnt” eller ”ganska jemnt”.

Andra mycket populära danser den tiden var kadrilj, fransäs och potpourri (purpuri). Till dessa dansers ära skaldade mycket träffande, en glad, nöjd och trött sjuttonårig Zachris den 10 januari 1836:

Ack, store Sanct Walsius, ärevördige St. Quadrillenklump, behändige St. Françenius, rolige St. Potpouriforus! I höge gudomligheter, på hvilkas altaren ungdomen i dag och i många dagar med förtjusning offrat, – eder vill jag prisa, till eder ära vill jag en visa dikta, som skall gå på melodien af Sundqvistens fiol och Wahlbergs stråke. Och deri beskrifva huru:

*Quadrillenklump öste mig dam i ögat,
Potpouriforus hafver i svett mig lögat,
Françenius har mina stöflor pröfvat,
Men Walsius han har mig anden röfvat.*

Texten grundar sig på min bok *Zachris Topelius i dansens virvlar. En studie i den unge Topelius upplevelser i dansnöjerna på 1830-talet*, utgiven av Finlands svenska folkmusikinstitut i samarbete med Finlands Svenska Folkdansring, 1998. Här kan ännu tilläggas, att Svenska litteratursällskapet i Finland har gett ut Topelius dagböcker och annan produktion i en textkritisk och kommenterad digital utgåva, se <http://www.topelius.fi/>

Gunnel Bishop

SYKRETSSEN

Varannan tisdag kl 15, Källarsalen.

Kontaktperson: **Jeanne-Marie Johansson**
tfn 050 5704 184

AV-TEATERN

Ordförande: **Robin Sundberg**
tfn 050 5849 883
effesundberg@spray.se

FOLKDANSLAGET

Onsdag kl. 19–21, Kretsarnas sal.

Ordförande: **Antonia Palmén**
av.hfors.folkdanslag@gmail.com
Instruktör: **Margareta Rönn**
Spelman: **Leith Arar**

SÄLLSKAPSKRETSSEN

Varannan torsdag kl 16, Källarsalen.

Ordförande: **Jeanne-Marie Johansson**
tfn 050 5704 184

BRIDGEKLUBBEN

**Spelkvällar måndag och torsdag
klockan 18.00 – ca 22, Kretsarnas Sal.**

Ordförande: **Tom Schubert**
tfn 040 5278909
<http://www.bridgewebs.com/avbridge/>

UNGDOMSKRETSSEN

Tisdag en gång i månaden.

Ordförande: **Maj-Britt Hedvall**
tfn 050 309 8268

WALENTINAKÖREN

Tisdag kl 18.30–21, Kretsarnas sal.

Ordförande: **Pia Sundell**
tfn 040 501 9105
sundellpia1@gmail.com
Dirigent: **Lauri Palin**

SENIORDANSKLUBBEN

Tisdag kl 16.30, Festsalen.

Ordförande: **Inger Iiskola**
tfn 050 3366 040
e-post: inger.iiskola@kolumbus.fi
Instruktör: **Ingegerd Blomander**
tfn 040 7049 305

SQUAREDANSLAGET

Torsdag kl. 18.15–20.45, Festsalen.

Ordförande: **Jan Ekberg**
tfn 040 553 3664
Caller: **Kaj Wikholm**

ROUNDANS

Onsdag kl. 16.00–18.00, Festsalen.

Cuer: **Olof Staffans**

BOKKLUBBEN

Andra onsdagen i månaden kl. 18–19.30, Klubblokalen.

Ledare: **Joanna Österman**
Kontaktperson: **Christian Holmström**
tfn 040 555 4761

MUSIKKLUBBEN

Fredag kl. 19, Klubblokalen.

Kontaktperson: **Lars Silén**
040 7351 628
lars.silen@kolumbus.fi

SANDELSSÄLLSKAPET

Kontaktperson: **Dick Lundell**
tfn 050 539 0963
förnamn.efternamn@folkhalsan.fi

KONSTKLUBBEN AV

Måndag kl. 12–15, Klubblokalen.

Kontaktperson: **Ylva Freudenthal**
ylva.freudenthal@gmail.com

Föreningens telefonnummer

Verksamhetsledare 044 766 4101

Vaktmästare 044 766 4102

Arbetets Vänner Huvudföreningen r f, bankförbindelse IBAN: FI7540551110000662

